

RAZVOJ LUKA NAUTIČKOG TURIZMA U POVIJESNIM HRVATSKIM OTOČNIM LUKAMA

Maleš, Marijana

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:531199>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-26**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU

EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

**RAZVOJ LUKA NAUTIČKOG TURIZMA U
POVIJESNIM HRVATSKIM OTOČNIM
LUKAMA**

Mentor:

izv.prof.dr.sc. Srećko Favro

Student:

Marijana Maleš

Split, rujan, 2019.

SADRŽAJ:

1.	UVOD	3
1.1.	Definiranje problema i istraživanja	3
1.2.	Ciljevi rada	3
1.3.	Metode istraživanja	4
2.	TURIZAM KAO GOSPODARSKA GRANA	5
2.1.	Definiranje turizma	5
2.2.	Turizam kao gospodarski čimbenik.....	7
2.3.	Ekonomski učinci turizma na gospodarstvo	8
2.4.	Selektivni oblici turizma	10
3.	POJMOVNO ODREĐENJE NAUTIČKOG TURIZMA.....	13
3.1.	Nautički turizam	13
3.2.	Zakonski okvir	14
3.3.	Povijesni pregled razvoja nautičkog turizma	16
3.4.	Oblici nautičkog turizma	17
3.5.	Obilježja nautičkog turizma	19
3.6.	Uvjeti i trendovi nautičkog turizma.....	20
4.	NAUTIČKI TURIZAM U OTOČNIM LUKAMA.....	23
4.1.	Povijesni razvoj luka	23
4.2.	Stanje nautičkih luka i turizma u Republici Hrvatskoj.....	24
4.3.	Razvoj nautičkih luka	25
4.4.	Otočne nautičke luke	29
4.4.1.	Luka Polače Mljet	29
4.4.2.	Luka Cres	30
4.4.3.	Luka Mali Lošinj.....	32
4.4.4.	Luka Stari Grad na Hvaru	33
4.4.5.	Luka Supetar na Braču	34
5.	ZAKLJUČAK	35
	LITERATURA	37
	POPIS SLIKA.....	38

1. UVOD

1.1. Definiranje problema i istraživanja

U ovom radu definiraju se povijesne otočne luke, odnosno jedan segment nautičkog turizma. Kada se govori o nautičkom turizmu onda se može kazati kako je želja svakog čovjeka da ima posao i da osigura egzistenciju svojoj obitelji, pa tako i kroz ovakav vid turizma. Nautički turizam važan je segment u hrvatskom turizmu, tj. u gospodarstvu RH, zadnjih godina dolazi do sve većeg rasta u sektoru nautičkog turizma.

Što se tiče nautičkog turizma on je najrazvijeniji u južnoj Hrvatskoj dok je na sjeverozapadu manje razvijen. Nautički turizam počeo se razvijati uslijed velike globalizacije i potrebe ljudi za uživanjem u prirodi i bavljenjem pomorskim putovanjima koji bi djelovali opuštajuće na njihovo zdravlje.

1.2. Ciljevi rada

Cilj ovoga rada je istražiti povijesne otočne luke koje su postale središte nautičkog turizma, nadalje definirati problematiku turizma i njegov značaj. Kroz literaturni pristup definirat će se određeni pojmovi važni za ovaj rad. Turizam je za Republiku Hrvatsku postao nezaobilazan faktor, odnosno gospodarska grana koja je zastupljena u državnom proračunu sa 19%.

Sektor turizma u našoj zemlji zauzima veoma važno mjesto. Predmet istraživanja ovog rada jest nautički turizam kao selektivni oblik turizma. Nautički turizam je dio selektivnog turizma koji zadnjih godina sve više dobiva na važnosti. Ronjenje kao oblik turističke ponude razvijeno je na priobalnom području naše zemlje u kojem se ponajviše odvija klasični kupališni turizam te je potrebno snažnije razviti i promovirati nove oblike turističke ponude.

1.3. Metode istraživanja

Kako bi se dao što bolji uvid u problematiku ovog rada, koristit će se razne metode pomoću kojih će se dokazivati određene stvari. U ovom radu koristit će se sljedeće metode:

- metoda analize,
- metoda sinteze,
- metoda kompilacije,
- metoda komparacije,
- metoda deskripcije,
- metoda dokumentacije.

2. TURIZAM KAO GOSPODARSKA GRANA

U ovom dijelu rada kroz nekoliko potpoglavlja dat će se podloga o turizmu kao gospodarskoj grani koja je važna u Republici Hrvatskoj. U daljnjem radu će se zatim definirati tematika nautičkog turizma.

2.1. Definiranje turizma

Turizam se kroz povijest počeo razvijati vrlo sporo, odnosno tek je sredinom 20. stoljeća on dobio današnje obrise. Turizam je sam po sebi danas postao jedna od najunosnijih gospodarskih grana, što se može vidjeti i u Republici Hrvatskoj gdje čini skoro petinu hrvatskog gospodarstva.

Turizam je skup odnosa i pojava koje proizlaze iz putovanja i boravka posjetitelja nekog mjesta, ako se tim boravkom ne zasniva stalno prebivalište i ako sa takvim boravkom nije povezana nikakva njihova privredna djelatnost.¹

Turizam se također laički može nazvati kao proces gdje ljudi odlaze na putovanje iz razloga kao što su zabava, odmor ili upoznavanje drugih kultura. Dakle, može se konstatirati da je turizam potraga za psihičkim i fizičkim odmorom kod ljudi.

U turistička putovanja mogu se ubrojiti i ona koja su motivirana željom da se udovolje kulturne potrebe u smislu psihičke rekreacije. Znači, pri odredbi pojma turista treba imati u vidu sljedeća dva uvjeta:²

- putovanje koje omogućava privremeni boravak u mjestima van mjesta stalnog boravka,
- da je ta promjena mjesta boravka uvjetovana željom za odmorom i zabavom u fizičkom i psihičkom smislu.

Turizam je tijekom svog razvoja doživljavao razne promjene, što je dovelo do njegovog mijenjanja, pa se iz takvog okruženja počeo razvijati selektivni turizam. Selektivni turizam je

¹ Marković, S., Osnove turizma“, Školska knjiga, Zagreb, 1970., str. 17.

² Čavlek N., Bartoluci M., Prebežac D., Kesar O., (2010.) - Turizam , Ekonomske osnove i organizacijski sustav, str. 55.

vrsta turizma gdje je odlazak u turističku destinaciju određen nečim posebnim, odnosno može se kazati da je to specijalizirani turizam za određenu vrstu zabave ili odmora.

Turist, kao potrošač turističkih usluga, teorijski se može definirati kao privremeni posjetitelj koji se nalazi u mjestu izvan svoga mjesta stalnog boravka najmanje 24 sata, s tim što je promjena mjesta njegovog boravka motivirana ovim razlozima:³

- željom za fizičkim i psihičkim odmorom,
- željom za opuštanjem i zabavom,
- željom za stjecanjem znanja putem upoznavanja kulturnog i povijesnog naslijeđa određenih zemalja ili mjesta (ovdje nisu uključeni studenti i učenici u stranim zemljama ili mjestima, kao ni osobe na specijalizaciji u inozemstvu) i upoznavanjem prirodnih ljepota,
- zdravstvenim razlozima (preventivna zdravstvena zaštita) koji su uvjetovani korištenjem klimatskih lječilišta ili odmarališta.

Turizam je danas uvjetovan svjetskim načinom života među globaliziranim sredinama i modernim trendom života, suvremenim iziskivanjem u poslovanju te mjerom odmora u vidu turizma i turističkih putovanja diljem svijeta.

³ Čavlek N. , Bartoluci M. , Prebežac D. , Kesar O. , (2010.) - Turizam , Ekonomske osnove i organizacijski sustav, str. 56.

2.2. Turizam kao gospodarski čimbenik

Turizam se posljednjih dvadesetak godina specijalizirao u pravu gospodarsku djelatnost u kojoj ljudi pronalaze sebe i svoj posao, kroz koji će zaraditi svoju plaću. Posebno je došlo do izražaja stvaranja selektivnih vrsta turizma, što je čest primjer na našoj obali.

Turizam se sastoji iz većeg broja privrednih i neprivrednih djelatnosti, koje sve zajedno sudjeluju u podmiranju potreba domaćih i stranih turista. Prema tome, u analizi karaktera rada ove djelatnosti, sa stajališta njezine proizvodnosti, može se u osnovi poći od analize karaktera rada, najvažnijih privrednih djelatnosti, koje direktno sudjeluju u podmiranju potreba turista (ugostiteljstvo, promet, trgovina, turističke organizacije - putničke i turističke agencije i sl. razne vrste komunalnih djelatnosti i obrti te poduzeća).⁴

Kako bi turizam funkcionirao postoje organizacije za to. Turističke zajednice mjesta, gradova i županija konstantno rade na razvoju plana i programa određenog mjesta što ima pozitivni učinak za to određeno mjesto, također kao sudionike u toj djelatnosti možemo još nadodati i turističke agencije koje svojim radom kreiraju ponudu i aranžmane za određene destinacije.

Turizam u brojnim državama ima iznimno važnu ulogu u gospodarstvu. Postojeća statistika turizma, međutim, ne može sagledati njegovu punu ekonomsku važnost i utjecaje. Nedostatak odgovarajućeg ekonomskog mjerenja turizma često vodi i podcjenjivanju koristi od turizma, posebice u usporedbi s ostalim gospodarskim sektorima. Teškoće u mjerenju turizma, kao skupa aktivnosti kojeg određuje potražnja, u velikoj mjeri odraz su toga što se turizam u nacionalnim računima ne iskazuje kao zaseban sektor. Turizam se, naime, ne može svesti na jednu gospodarsku djelatnost. Turizam je potrebno promatrati kao skup različitih djelatnosti čija potražnja nije vezana samo uz turističku potražnju. Dodatna teškoća u mjerenju turizma proizlazi iz obilježja turističkih proizvoda koji su dijelom neopipljivi i nije ih lako mjeriti ni fizičkim niti financijskim pokazateljima.

Znači, turizam ne predstavlja posebnu privrednu djelatnost, kao što je to slučaj sa ostalim privrednim djelatnostima (industrijom, poljoprivredom, trgovinom, prometom, zanatstvom itd.) i ne postoje mogućnosti za striktno kvalitativno i kvantitativno determiniranje turističke privrede kao zasebne i neovisne cjeline.

Ovu karakteristiku turizma posebno treba imati u vidu pri postavljanju osnova turističke politike, planiranju razvoja turizma i određivanju strukture investicijskih ulaganja u ovu

⁴ Petrić L., (2011.) - Upravljanje turističkom destinacijom, str. 34.

privrednu djelatnost, zatim pri određivanju karaktera rada ove djelatnosti sa stajališta njezine proizvodnosti i uloge u formiranju i raspodjeli društvenog proizvoda i nacionalnog dohotka.

2.3. Ekonomski učinci turizma na gospodarstvo

Značaj turizma za ekonomiju se ogledava kroz potrošnju novca u određenoj destinaciji. Turisti koji dolaze na odmor sa sobom nose novac zarađen u svojoj sredini te ga troše u turističkoj destinaciji. Na taj način dolazi do stvaranja ekonomskih učinaka na samo gospodarstvo određene sredine.

Turizam obuhvaća one odnose i pojave koje proizlaze iz putovanja i boravka posjetitelja u nekoj destinaciji. Turizam predstavlja putovanje ljudi te njihov duži ili kraći boravak u nekoj destinaciji koja nije mjesto njihova stalnog boravka. Da bi se taj boravak smatrao turističkim ne bi smio biti kraći od jednog dana, niti duži od jedne godine. Stoga se turizam u najširem smislu riječi može razumjeti kao skup raznolikih individualnih iskustava o odnosima koji nastaju povodom zadovoljavanja čovjekovih potreba, koje uobičajamo zvati turističkim.

Turizam ima izravne i neizravne učinke na turističke destinacije, odnosno za gospodarstvo i ekonomiju. Republika Hrvatska ima velike i značajne prihode od turističke djelatnosti što se maloprije iskazalo kroz petinu BDP-a. Turizam kao grana ima važnu ekonomsku ulogu za svako mjesto, a ponajprije male sredine.

Od direktnih utjecaja koje turizam vrši na privredu, najvažniji su:⁵

- utjecaj na društveni proizvod i nacionalni dohodak;
- utjecaj na razvoj privrednih djelatnosti koje sačinjavaju turističku privredu;
- utjecaj na platnu bilancu zemlje;
- utjecaj na zaposlenost stanovništva i razinu životnog standarda;
- utjecaj na investicijsku aktivnost i strukturu investicija;
- utjecaj na brži razvoj nedovoljno razvijenih zemalja.

⁵Petrić L., (2011.) - Upravljanje turističkom destinacijom, str. 34.

Osim što ima izravni utjecaj na ekonomiju, turizam ima i neizravni što se može izraziti kroz druge načine zarade profita. Samom turističkom djelatnosti dolazi do generiranja drugih oblika poslova i stvaranja poslovne klime.

Za razvoj turizma je jako važno osigurati kvalitetu određene turističke usluge ili proizvoda, kako bi strani ili domaći turisti bili zadovoljni. Jedan od najprimarnijih ciljeva turizma jest prepoznati želje i potrebe gostiju te ih u potpunosti zadovoljiti. Za uzvrat doći će do ekonomskih učinaka na gospodarstvo. Kvalitetna usluga će privući veći broj turista što će također imati pozitivne financijske učinke.

Polazeći od značaja kompleksnog promatranja turističke usluge, neovisno od toga gdje se i kada turistima pruža, u posljednje vrijeme poseban značaj i smisao dobiva tzv. „paket“ turističkih usluga. Njegova suština je upravo u tome da turistima osigura jedinstvenu i kvalitetnu turističku uslugu, koja u sebi sadrži sve unaprijed navedene usluge koje se turistima pružaju u mjestima njihovog stalnog boravka, u procesu prijevoza i u turističkom mjestu gdje privremeno borave. Za ovu jedinstvenu uslugu putničke agencije, prometne i druge organizacije koje se javljaju kao ponuđači paketa usluga, formiraju jedinstvenu prodajnu cijenu.

Turizam u svom obujmu i širini ima velike mogućnosti, kao takav ima nekoliko utjecaja koji su prethodno nabrojani, počevši od društvenog pa do ekonomskog. Turizam kao grana sve više dobiva na važnosti, pogotovo u zemljama koje nisu razvijene te se turizmom, odnosno turizmom kao gospodarskom granom pokušava profitirati. Sam primjer vidi se u Republici Hrvatskoj koja je već godinama u vrhu turističke ponude, pogotovo nakon problema u Sjevernoj Africi i zemljama poput Grčke i Turske.

Turizam kao djelatnost ima šire aspekte, pa je u posljednje vrijeme došlo do širenja turističke ponude i u Hrvatskoj. Došlo je do fenomena razvoja malih sredina putem određenih selektivnih vrsta turizma, pa su tako jako tražene kuće za odmor u zaleđu naših krajeva, u kućama koje imaju bazene i druge zabavne sadržaje za odmor gostiju.

Definiranjem turizma kao djelatnosti došlo je do stvaranja novih vidova u gospodarstvu, danas postoje mnoge obitelji koje se bave samo turističkom djelatnosti od koje cijela obitelj ima koristi u krajnjoj liniji. Na takav način dobivaju se nova radna mjesta, pogotovo u mjestima gdje je to nužno kao što su otoci i periferna mjesta.

2.4. Selektivni oblici turizma

Selektivni turizam, predstavlja svojevrsni odgovor na probleme u suvremenom turizmu uzrokovane masovnim „hard“ turizmom i njegovom infrastrukturom. Suvremeni teoretičari turizma nalaze odgovor upravo u razvoju alternativnih (selektivnih) oblika „soft“ turizma, odnosno putovanja koja nisu masovna, shematska i bezlična.⁶

U stručnoj literaturi često je zastupljeno i mišljenje kako je selektivni turizam generički pojam deriviran iz klasičnog masovnog turizma, odnosno njegovih pojedinih dijelova i oblika kao što su kamping, nudizam ili pak izletništvo.

Alternativni (selektivni) turizam može se razumijevati kao generički pojam kojim se obuhvaćaju svi oblici turizma što se u novije vrijeme sve više razvijaju te sve jasnije pokazuju obilježja po kojima se razlikuju od masovnog turizma.

U tom smislu ona selektivni turizam definira kao organizaciju različitih oblika turizma usklađenih s prirodnim i društvenim vrijednostima lokalne zajednice koji omogućavaju gostima i gostoprimateljima uživanje u pozitivnim i vrijednim interakcijama uzajamnog iskustva.⁷

Važno obilježje selektivnih turističkih vrsta je disperzija, odnosno diversifikacija ponude i turističkih proizvoda. Turistički proizvodi relativno su kratkog vijeka, a strateška orijentacija menadžmenta turističkih proizvoda fokusira se na oblikovanje novih proizvoda, a ne na regeneraciju i oživljavanje starih.

Selektivne turističke vrste potiču regionalni koncept razvoja turizma, koji zamjenjuje prethodni koncept planskog makro upravljanja. Važna karakteristika selektivnih turističkih vrsta očituje se u poticanju gospodarskog razvoja destinacije, posebice malog gospodarstva.

Selektivni oblici turizma svojim sadržajima, mjestom i vremenom odvijanja najbolje zadovoljavaju dominantne motive turističke potražnje, a to su ponajprije želja za ponovnim povratkom u izvornu prirodu, urođena potreba ljudi za igrom i igranjem, potreba za

⁶ Geić, S.: Menadžment selektivnih oblika turizma, Sveučilište u Splitu, Stručni studij Split, Split, 2011., str. 222.

⁷ Pančić Kombol, T. Zdravstveni turizam - strateško restrukturiranje i perspektive / Tonka Pančić Kombol. – 2000., str. 80.

komuniciranjem s drugim ljudima, kao i sve ostale vitalne, bioantropološke i psihosocijalne potrebe koje nije moguće zadovoljiti u svakodnevnom životu.⁸

Među prvima, kao podjela selektivnih oblika turizma evidentirana je podjela C. Kaspara iz 1975. godine, koji turističke aktivnosti dijeli prema vanjskim čimbenicima (vrsta boravka, sezonalnost, broj posjetitelja, vrsta korištenog prijevoza do destinacije, smještaj i sociološki kriterij) i motivaciji (rekreativni turizam, kulturni turizam, socijalni turizam, sportski turizam, komercijalni turizam i politički turizam), gdje motivacija ujedno predstavlja podjelu turizma na njegove selektivne oblike.

Dragutin Alfier, 1994. godine u svojoj novijoj definiciji selektivnih oblika turizma navodi one vrste turizma koje svojim sadržajima, mjestom i vremenom odvijanja zadovoljavaju dominantne motive potražnje kroz želju povratka izvornoj prirodi.

Tako se najznačajniji oblici selektivnog turizma manifestiraju kroz zdravstveni turizam, sportsko-rekreacijski turizam na moru, vodama i planinama sa specifičnim vidovima (pješački, konjički,...), ruralni ili rustikalni (seoski) turizam u mirnim primorskim i kontinentalnim mjestima te kulturni turizam s različitim sadržajima i oblicima.⁹

Specifični oblici turizma podijeljeni su na sljedeći način:¹⁰

- prema sadržaju boravka:
 - zdravstveni i wellness turizam,
 - sportsko-rekreacijski i avanturistički turizam,
 - kulturološki turizam,
 - religijski turizam,
 - turizam baštine,
 - gastro-enološki turizam,
 - urbani turizam,
 - kongresni i poslovni turizam,

⁸ Šamanović, J. (2002). Nautički turizam i menagmenet marina, Split, Visoka pomorska škola u Splitu., str. 43.

⁹ Dulčić, A. (2002). Nautički turizam i upravljanje lukom nautičkog turizma, Split, Ekokon., str. 23.

¹⁰ Dulčić, A. (2002). Nautički turizam i upravljanje lukom nautičkog turizma, Split, Ekokon., str. 33.

- prema obilježju:

- ruralni turizam,
- ekološki turizam.

Selektivni turizam danas u svijetu poprima sve veći značaj, jer dolazi do uže specijalizacije za određenom granom u turizmu sadržajima te se domaćin specijalizira za jedan dio turizma. Pa tako u svijetu postoje deseci oblika takvog turizma, u ovom radu to se odnosi na nautički turizam.

3. POJMOVNO ODREĐENJE NAUTIČKOG TURIZMA

U ovom dijelu rada definirat će se nautički turizam, sve njegove sastavnice i čimbenici koji ga čine. U ovom poglavlju dat će se podloga za daljnji dio rada.

3.1. Nautički turizam

Nautički turizam je selektivni oblik turizma koji se odvija na vodi ili uz vodu. Pojam nautika potječe od grčke riječi *naus* (lat. *navis*) što u prijevodu znači brod, lađa i vještina plovidbe. U stranoj literaturi nautički se turizam poistovjećuje s pojmovima *marine tourism* ili *nautical tourism* te se povezuje s plovidbom i ostalim aktivnostima na moru. Nautički turizam osim na moru odvija se na ili uz sve vode, pa se ovaj oblik turizma osim na Jadranu nudi i u kontinentalnom dijelu Republike Hrvatske, na rijekama, odnosno jezerima.

Prema Zakonu o pružanju usluga u turizmu, usluge koje se povezuju s nautičkim turizmom su:¹¹

- iznajmljivanje veza u lukama nautičkog turizma za smještaj plovnih objekata i turista-nautičara koji borave na njima,
- iznajmljivanje plovnih objekata s posadom ili bez posade, s pružanjem ili bez pružanja usluge smještaja, radi odmora, rekreacije i krstarenja turista nautičara (*charter, cruising* i slično),
- usluge upravljanja plovnim objektom turista nautičara,
- prihvat, čuvanje i održavanje plovnih objekata na vezu u moru i suhom vezu,
- usluge opskrbe turista nautičara (vodom, gorivom, namirnicama, rezervnim dijelovima, opremom i slično),
- uređenje i pripremanje plovnih objekata,
- davanje različitih informacija turistima nautičarima (vremenska prognoza, nautički vodiči i slično)
- druge usluge za potrebe nautičkog turizma.

Isti Zakon nautički turizam definira kao „plovidbu i boravak turista nautičara na plovnim objektima (jahta, brodica i brod, za osobne potrebe ili gospodarsku djelatnost i sl.), kao i boravak u lukama nautičkog turizma radi odmora i rekreacije.

¹¹ Prema Zakonu: Narodne novine, broj 68/07, 88/10, 30/14, 89/14, 152/14;

Nautički turizam je skup aktivnosti i odnosa koji su uzrokovani boravkom turista (nautičara) u ili izvan luka nautičkog turizma te korištenje plovnih i drugih objekata vezanih za nautičku turističku djelatnost radi rekreacije, sporta, razonode i drugih potreba.¹²

Iako je nautički turizam specifičan oblik turizma, neki ga autori svrstavaju u kategoriju sportskog turizma, drugi ga poistovjećuju s maritimnim turizmom, jahting turizmom ili čak auto-moto turizmom, iako nautički turizam sadrži određene elemente ostalih specifičnih oblika turizma kao na primjer sportskog, zdravstvenog, kulturnog, izletničkog i slično.¹³

3.2. Zakonski okvir

Nautički turizam, koji dotiče različite gospodarske grane i djelatnosti uz izgradnju luka nautičkog turizma (infrastrukture za nautičare) koja je uvjetovana zahtjevima i propisima iz više domena (prostorno uređenje, zaštita okoliša i sigurnost) obuhvaćen je nizom zakona. Zbog međunarodnih konvencija i nacionalnog zakonodavstva te sigurnosti plovidbe i preplitanja javnih i privatnih interesa nautički turizam zahtjeva složenu zakonsku regulativu.

Ustav Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 85/10) koji pod svoju posebnu zaštitu stavlja i pomorsko dobro, zbog ključnog značenja kojeg ono ima i Pomorski zakonik (Narodne novine, broj 181/04, 76/07) čijim odredbama su utvrđeni morski i pomorski prostori Republike Hrvatske i uređeni pravni odnosi u njima, sigurnost plovidbe u unutarnjim morskim vodama i teritorijalnom moru Hrvatske, zaštita i očuvanje prirodnih morskih bogatstava i morskog okoliša, osnovni materijalno pravni odnosi plovnih objekata, ugovori i drugi obvezni odnosi koji se odnose na brodove, upise plovnih objekata, ograničenje brodarove odgovornosti, ovrha i osiguranja na brodovima, predstavljaju osnovu uređenja nautičkog turizma.¹⁴

Osim Ustava Republike Hrvatske i Pomorskog zakonika, morske luke, opće dobro, pomorsko dobro, dobra od interesa Republike Hrvatske uređuju i sljedeći propisi:¹⁵

- Zakon o vlasništvu i drugim pravnim stvarima (NN 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12, 152/14),
- Zakon o pomorskom dobru i morskim lukama (NN 15/03, 100/04, 123/11,

¹² Luković, T. Nautički turizam, definiranje i razvrstavanje, str. 689.

¹³ Op.cit.,str.690.

¹⁴ www.nn.hr, narodne novine.

¹⁵ www.nn.hr, narodne novine, Zakon.

141/06, 38/09),

- Uredba o razvrstavanju luka otvorenih za javni promet i luka posebne namjene (NN 110/04),
- Uredba o uvjetima kojima moraju udovoljavati luke (NN 110/04),
- Uredba o određivanju luka otvorenih za međunarodni promet (NN 8/06),
- Pravilnik o uvjetima i načinu održavanja reda u lukama i na ostalim dijelovima unutrašnjih morskih voda i teritorijalnog mora RH (NN 90/05),
- Pravilnik o kriterijima za određivanje namjene pojedinog dijela luke otvorene za javni promet županijskog i lokalnog značenja (NN 94/07).

Zakonom o pomorskom dobru i morskim lukama uređeno je da pomorsko dobro obuhvaća vodenu komponentu pomorskog dobra, podmorje kao dio pomorskog dobra i kopneni dio obale. Granice pomorskog dobra uređuju Pravilnik o evidentiranju i obilježavanju pomorskog dobra (NN 29/05) i Uredba o postupku utvrđivanja granica pomorskog dobra (NN 8/04, 82/05).

Uz navedene zakonske odredbe u Republici Hrvatskoj propisano je i niz zakona, pravilnika, uredbi i naredbi koji određuju:

- koncesije za upotrebu pomorskog dobra i naknade,
- jahte i brodice,
- nautički turizam.

Tako Zakon o pružanju usluga u turizmu (NN 68/07) definira nautički turizam kao plovidbu i boravak turista-nautičara na plovnim objektima (jahta, brodica i slično) kao i boravak u lukama nautičkog turizma radi odmora i rekreacije.

Uz sve navedene zakonske regulative još je mnogo otvorenih pravih pitanja koje se odnose na luke nautičkog turizma (pravni pojam luka nautičkog turizma, kategorizacija luke nautičkog turizma, imovinsko-pravna pitanja luka nautičkog turizma, koncesije u lukama nautičkog turizma, pravo gradnje u lukama nautičkog turizma).¹⁶

¹⁶ Luković, T.; Bilić, M. (2007). „Luke nautičkog turizma u Hrvatskoj i strategija lokalnog razvoja“, Naše more, str. 71.

3.3. Povijesni pregled razvoja nautičkog turizma

Već u 16. stoljeću nizozemskim kanalima održavale su se regatne plovidbe radi zabave, rekreacije i sporta, a u suvremenoj ponudi, nautički turizam počeo se razvijati u 19. stoljeću. Izgradnja specijaliziranih luka za prijevoz brodica i jahti, kao i boravak posada nautičara počela je u 20. stoljeću.¹⁷

Nautički turizam u svijetu se javlja u 17. i 18. stoljeću, dok se polovicom 19. stoljeća vrlo brzo razvija, što se manifestira sve većim ekspanzijama koje su uvjetovane poboljšanim uvjetima života, odnosno većom platežnom moći, kao i korištenjem slobodnog vremena za posjete turističkim destinacijama te sve veća proizvodnja plovila po pristupačnim cijenama. Spomenuto razdoblje karakteriziraju dvije faze razvoja, a to su:¹⁸

- klasični nautički turizam, koji karakterizira spontanost u razvitku bez uplitanja državnih institucija. Njegovi počeci su vezani uz sportsko jedrenje i veslanje. Luksuzne jahte počele su se graditi između dva svjetska rata, a bile su namijenjene za regatna natjecanja American's Cup (1930., 1934. i 1937. godine);
- suvremeni nautički turizam, u čiji razvoj se upliće država putem stimuliranja gradnje nautičke flote i luka i donošenjem zakona kojima pomaže gospodarske subjekte u poslovanju. Karakterizira ga masovno uključivanje sve većeg broja korisnika usluga koje se pojavljuju u nautičkom turizmu. Povezan je s izgradnjom velikog broja luka nautičkog turizma, kružnim putovanjima, osnivanjem jedriličarskih klubova i drugo.

Bez obzira što se nautički turizam u svijetu masovno razvija i najbrže je rastući segment maritimnih djelatnosti, njegova ekonomska snaga i značaj pojavljuju se tek sedamdesetih i osamdesetih godina prošlog stoljeća. U to vrijeme se i u Republici Hrvatskoj na određenim turističkim destinacijama prilazi izgradnji specijaliziranih luka za prihvat malih plovila.¹⁹

¹⁷ Favro, S.; Kovačević, M. (2010). Nautički turizam i luke nautičkog turizma, Split, Hidrografski institut Split., str.44.

¹⁸ Op.cit. 45.

¹⁹ Luković, T.; Bilić, M. (2007). „Luke nautičkog turizma u Hrvatskoj i strategija lokalnog razvoja“, Naše more,, str. 55.

3.4. Oblici nautičkog turizma

Nautički turizam javlja se kroz više gospodarskih djelatnosti, dok ga se teoretski i pojmovno može podijeliti na:²⁰

- luke nautičkog turizma, čije poslovanje obuhvaća poslove vezane za smještaj plovila i nautičara, kao i pružanje usluga istima,
- čarter/čartering (engl. charter), čije poslovanje obuhvaća iznajmljivanje plovila nautičarima,
- kruzing (engl. cruising), koji obuhvaća organizirano poslovanje kao kružno putovanje plovilom neke kompanije, ili nabavljenim i posebno pripremljenim plovilom.

Djelatnost nautičkog turizma je složena i nedovoljno obrađena, dok se u literaturi charter i cruising rijetko spominju. Ove djelatnosti povezane su s lukama nautičkog turizma ili marinama, a kako se u budućnosti planira izmjena profila hrvatskih luka potrebno ih je posebno definirati i shvatiti kao složene.

Postoji više podjela nautičkog turizma prema:²¹

- motivu:

- mobilni,
- boravišni,
- sportski,
- izletnički,
- ribolovni;

- veličini i vrsti plovila:

- brodski (putnički, putničko-turistički ili putničko teretni brodovi, hidrogliseri, trajekti i slično),
- jahting (jahte za izlete ili krstarenja),

²⁰ Favro, S.; Kovačević, M. (2010). Nautički turizam i luke nautičkog turizma, Split, Hidrografski institut Split., str.44.

²¹ Op.cit., str.57.

- moto-nautički (jedrilice, čamci sa i bez motora, gliseri, plovila za sport, rekreaciju i podvodne aktivnosti i drugo);

- opsegu i području plovidbe:

- „veliki“ (kružna putovanja, oceanska krstarenja, krstarenja u zatvorenim morima, kruzning, čarteri, izleti i drugo),

- „mali“ (jedrilice, jahte, sportski gliseri, plovila za zabavu i drugo);

- organizaciji plovidbe:

- individualni,

- grupni/masivni,

- u konvojima;

- planu plovidbe:

- u zatvorenim morima, rijekama i jezerima,

- lokalni,

- nacionalni,

- međunarodni;

- svrsi plovidbe:

- izletnički,

- krstarenje,

- jedrenje,

- šport,

- podvodna plovidba,

- turistička putovanja,

- kružna putovanja;

- sektoru:

- obalni,

- kupališni,
- nautički kamping,
- boravak u turističkim lukama,
- nautika na otvorenim morima,
- otočni.

3.5. Obilježja nautičkog turizma

Omasovljenjem nautičkog turizma javljaju se njegova pozitivna i negativna obilježja. Pozitivna obilježja mogu se očitati kroz raznovrsniju i kvalitetniju turističku ponudu, ostvarenje dodatnih prihoda za lokalno stanovništvo, mogućnost zapošljavanja, porast standarda, povećanje djelatnosti iznajmljivanja plovnih prijevoznih sredstava, gradnju i popravak plovila, djelatnosti ugostiteljstva, prijevoznike djelatnosti i drugo.

Negativna obilježja nautičkog turizma očituju se u njegovoj sezonalnosti, uzurpaciji obale i mora, onečišćenju mora i okoliša, bakteriološkom kontaminacijom, devastacijom biološkog bogatstva mora, rijeka i jezera, onečišćenju mora naftom i njezinim derivatima, uništavanjem flore i faune, bavljenjem sportom i privrednim ribolovom nedopuštenim sredstvima u zabranjenim zonama i u nedopušteno vrijeme, ugrožavanje sigurnosti ljudi na moru i u moru, kao i na drugim vodenim površinama, podmorskim istraživanjima i neovlaštenim prisvajanjem biološkog i arheološkog blaga iz mora, rijeka i jezera, privatizacijom obale i drugih javnih dobara, devastiranjem krajolika i slično.²²

Okoliš je važan čimbenik kod odlučivanja turista o odabiru destinacije, odnosno mjesta za odmor. Turisti najčešće primijete stanje okoline uspoređujući zatečeno stanje s drugim mjestima koja su posjetili. Potrebno je stoga, zbog zadovoljenja potreba turista (nautičara), voditi računa o stanju mora, urednosti i udobnosti plaža, uvala, luka i ostalih prirodnih sadržaja koji im se nude.

Jadransko more sa svojom obalom i otocima najvrjedniji je i najosjetljiviji prirodni sustav Republike Hrvatske. Ono predstavlja jedinstven i osjetljiv morski ekosustav koji se sa svojim hidrografskim, oceanološkim, biološkim, biogeografskim i ostalim karakteristikama razlikuje

²² Gračan, D.; Alkier Radnić, R. (2004). „Kvantitativna i kvalitativna obilježja nautičkog turizma u strategiji razvitka hrvatskog turizma“, Pomorski zbornik, br. 41 (1), str. 309-318.

od Sredozemnog mora iako je njegova sastavnica. Karakteristično je zbog bogate faune i flore, čistoće, prozirnosti te krajolika.²³

Ljudska populacija zbog svog stalnog ili povremenog boravka na pomorskim resursima je ta o kojoj ovise problemi zaštite morskog okoliša kod razvoja nautičkog turizma. Nautički turizam pridonosi onečišćenju ekosustava Jadranskog mora, zbog čega je potrebno pojačati razvoj ekološke svijesti nautičara, prije svega u pogledu očuvanja kvalitete mora i otoka, kao i zaštite priobalja.

3.6. Uvjeti i trendovi nautičkog turizma

Postojeća materijalna osnova (baza), resursi i tekuća materijalna (investiciona) izgradnja, drugi je, uz postojeće prirodne uvjete, važan činilac u razvoju i unapređenju nautičkog turizma.

Pod materijalnom izgradnjom u nautičkom turizmu podrazumijeva se izgradnja novih objekata-kapaciteta, proširenje i dogradnja postojećih kapaciteta, zatim adaptacija, modernizacija postojećih kapaciteta, nabava opreme i inventara za postojeće kapacitete tj. investicije, sve zbog:²⁴

- izgradnje novih kapaciteta
- rekonstrukcije
- proširenja
- modernizacije.

Jedan od osnovnih zadataka materijalne izgradnje je podizanje odgovarajućih turističkih luka i izgradnja turističke male flote.

Materijalna osnova-resursi ili receptivni kapaciteti u nautičkom turizmu obuhvaćaju:²⁵

- turističke luke različitog tipa, namjene i veličine,
- nautičko-turističku flotu,

²³ Gračan, D.; Alkier Radnić, R. (2004). „Kvantitativna i kvalitativna obilježja nautičkog turizma u strategiji razvitka hrvatskog turizma“, Pomorski zbornik, br. 41 (1), str. 309-318.

²⁴ Jadrešić, V.: Nautički turizam, Pedagoška akademija Zadar, Zadar, 1978. str. 31.

²⁵ Jadrešić, V.: Nautički turizam, Pedagoška akademija Zadar, Zadar, 1978. str. 31.

- nautičko-turistička sela,
- sidrišta,
- vezove uz obalu,
- zimovališta, skladišta i radionice za plovnu flotu,
- brodogradilišta,
- parkirališta,
- trgovinsko-opkrbne i turističko-ugostiteljske objekte,
- razne proizvodne i proizvodno-uslužne kapacitete,
- objekte za dokolicu,
- prometne kapacitete na kopnu i obali, a u vezi s nautičkim turizmom,
- stanice za opskrbu,
- uređaje i opremu,
- osnovnu i tzv. višu infrastrukturu.

Nautički turizam je jedan od najekspanzivnijih oblika turizma, međutim, njegov promet se ne iskazuje posebno u međunarodnim statistikama, pa je teško pratiti egzaktni razvoj. Podaci se dobivaju iz specijaliziranih časopisa koji prate sajmove plovila i opreme, te raznih jedriličarskih natjecanja, nacionalnih statističkih praćenja kretanja, registracije i proizvodnje plovila, te poslovanja postojećih, i izgradnje novih nautičkih luka.

Razvijenost nautičkog turizma se mjeri odnosom broja stanovnika po jednom plovilu. Godišnja stopa rasta broja plovila nautičkog turizma iznosi oko 10%.

U odnosu na veličinu plovila, kupovnu cijenu, i troškove održavanja, kod analize turističke potražnje razlikuju se slijedeće kategorije plovila:²⁶

- mala – do 5 metara - "mali" brodovi – plovila koja se koriste za kraći boravak na vodi u lokalnim okvirima. Troškovi održavanja su mali, i zahtijevaju jednostavnu

²⁶ Dulčić, A. "Nautički turizam i upravljanje lukom nautičkog turizma", Ekokon, 2002., str. 67.

infrastrukturu.

- plovila od 5 - 15 metara - "veliki" brodovi – predstavljaju interes luka nautičkog turizma. Mogu biti na jedra i/ili motor.
- plovila preko 15 metara – tzv. mega jahte obuhvaćaju luksuzne brodove na jedra ili motor, koje imaju najmanje jednog stalnog kapetana (navedene mjere u zadnjih par godina imaju tendenciju povećanja) .

4. NAUTIČKI TURIZAM U OTOČNIM LUKAMA

U ovom dijelu rada obradit će se i objasniti problematika nautičkog turizma i njegov razvoj u otočnim lukama. Nadalje objasnit će se stanje nautičkog turizma na jadranskoj obali.

4.1. Povijesni razvoj luka

Iako je još u 19. stoljeću počeo razvoj nautičkog turizma Jadrana, prekretnice nastaju kada parobrodi zamjenjuju jedrenjake. U 19. stoljeću organizirane su i prve linije, odnosno turističke pruge Trst - istarski gradovi - Rijeka, a kasnije i prema jugu Jadrana, sve do Dubrovnika. No, prvi organizirani počeci nautičkog turizma javljaju se sredinom 60-ih godina prošlog stoljeća.²⁷

Stvarni razvoj nautičkog turizma povezan je s formiranjem Grupacije marina Hrvatske, 1975. godine te su ubrzo u Puntu, Malom Lošinj, Zadru, Splitu i Dubrovniku izgrađene i prikladno opremljene marine. 1983. godine utemeljenjem Adriatic Cluba Jugoslavija izgradnja marina dobiva novi zamah. Do 1984. godine na hrvatskoj obali Jadrana izgrađeno je 17 marina s 3.906 vezova na moru, dok je u razdoblju od 1984. pa do kraja osamdesetih izgrađeno još 18 marina s 4.774 vezova na moru. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske, 1989. godine, na prostoru hrvatskog dijela Jadrana bilo je 35 marina s ukupno 8.650 vezova na moru.

Razvoj marina usporio je Domovinski rat te je 1991. godine osnovana Udruga hrvatskih marina i 2001. godine Udruženje nautičkog turizma čiji je glavni zadatak bio praćenje i efikasnije rješavanje problematike nautičkog turizma.

Tri glavna razdoblja razvoja hrvatskog nautičkog turizma su:²⁸

- razdoblje do 1984. godine koje je obilježeno pojedinačnim inicijativama na malom broju lokacija i bez oblikovanja sustavne nautičke turističke ponude,
- razdoblje od 1984. do 1993. godine koje je obilježeno uvođenjem planskog razvoja i formiranja turističke nautičke ponude i
- razdoblje od 1993. godine do danas koje je obilježeno pretvorbom vlasništva, odnosno privatizacijom marina.

²⁷ Luković, T. Nautički turizam, definiranje i razvrstavanje, str. 689-708,

²⁸ Op.cit., str. 701.

4.2. Stanje nautičkih luka i turizma u Republici Hrvatskoj

Postojeće stanje, ponuda i potražnja opisana je u Strategiji razvoja nautičkog turizma Republike Hrvatske za razdoblje od 2009. do 2019. godine na sljedeći način: „Republika Hrvatska smještena je uz istočne obale Jadranskog mora. Površina kopna je 56.542 četvorna kilometra, a površina teritorijalnog mora 31.067 četvornih kilometara. U Hrvatskoj živi, prema popisu iz 2001. godine, 4.437.460 stanovnika.

Hrvatska je pomorska zemlja s dugom poviješću i tradicijom pomorstva i turizma. Prirodna osnova za razvoj nautičkog turizma je Jadransko more s razvedenom obalom dužine 6.176 km, od čega 4.398 km pripada obali otoka, s ukupno 1.244 otoka, otočića i hridi, od kojih je naseljeno 50 otoka. Nautičarima su najprivlačnija područja pod različitim kategorijama zaštite kao istaknute prirodne vrijednosti zbog posebne krajobrazne i biološke raznolikosti: strogi rezervati, nacionalni parkovi, posebni rezervati, parkovi prirode, regionalni parkovi, spomenici prirode, značajni krajobrazi, park-šume, spomenici parkovne arhitekture. Posebno privlačni su nacionalni parkovi „Brijuni“, „Kornati“, „Krka“ i „Mljet“ te parkovi prirode „Telašćica“ i „Lastovsko otočje“, a najveću posjetu od strane nautičara ima nacionalni park „Kornati“.

U istoj strategiji prihvatni kapaciteti ponude podijeljeni su prema sljedećim kriterijima:²⁹

- broj vezova u moru,
- mjesta na kopnu,
- broj plutača na sidrištima;

Dalmacija zauzima prostorno najveći dio hrvatske obale (oko 407 km). Smještena je između velebitskog podgorja na kopnu i otoka Silbe i Oliba na sjeverozapadu, pa sve do rta Oštro na jugoistoku. Po uvjetima za turističku plovidbu i uopće po kvaliteti prostora prikladnog za razvitak nautičkog turizma, dalmatinskoj obali pripada prvo mjesto na rang listi obala Mediterana. Pored brojnih zaljeva, uvala i pješćanih plaža, dalmatinskom akvatoriju pripada još 652 otoka i otočića, 389 hridi i 78 grebena. Obalni prostor od unutrašnjosti dijele visoki planinski lanci Velebita, Dinare, Kozjaka, Mosora i Biokova, koji su uvjetovali njenu prometnu izoliranost. Uz dobro razvedenu obalu, u Dalmaciji su povoljni i klimatski uvjeti po pitanju insolacije, temperature zraka i mora.

²⁹ Gračan, D.; Alkier Radnić, R., Uran, M. (2011). Strateška usmjerenja nautičkog turizma u Europskoj uniji, Rijeka, Opatija, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, str. 55.

4.3. Razvoj nautičkih luka

Hrvatska je pomorska zemlja koja ima dugu povijest kao i tradiciju pomorstva i turizma. Prirodna osnova za razvoj nautičkog turizma je svakako Jadransko more s razvedenom obalom. Nautičarima su najprivlačnija područja koja su pod raznim vrstama zaštite zbog prirodnih vrijednosti koje posjeduju, kao npr. rezervati, nacionalni parkovi, parkovi prirode, regionalni parkovi, spomenici prirode, itd.³⁰

Posebnosti nautičkog turizma omogućuju prepoznavanje dvije grupe čimbenika koji u najvećoj mjeri određuju konkurentnost nautičkog turizma određene zemlje u odnosu na okruženje:³¹

1. opći čimbenici: klimatski uvjeti (broj sunčanih dana, učestalost i jačina vjetrova, temperatura zraka i mora itd.), ljepota i čistoća mora, ljepota krajolika koja podrazumijeva razvedenost i raznovrsnost obale i otoka uključujući naselja;
2. posebni čimbenici: prometna dostupnost polazne luke/marine u odnosu na glavna tržišta, osobna sigurnost i sigurnost plovidbe, broj, prostorni raspored i opremljenost marina, odnosno mogućnost veza broda u marinama i izvan marina, ljubaznost i educiranost osoblja, ponuda ostalih sadržaja potrebnih za održavanje i opremanje broda za plovidbu, atraktivnost sadržaja na kopnu, cijene usluga, legislativa vezana uz plovidbu i stacioniranje broda, porezi i takse.

Opći čimbenici mogu se još nazvati relativno nepromjenjivim, jer se mijenjaju u relativno dugom razdoblju, a posebni se mogu nazvati promjenjivim, jer su promjenjivi u relativno kratkom razdoblju.

Hrvatska konkurentnost u nautičkom turizmu najčešće se promatra u odnosu na susjedne zemlje i zemlje Sredozemlja, prije svega Italiju, Španjolsku, Grčku, Tursku, Crnu Goru i Sloveniju. Hrvatska u odnosu na Italiju, Francusku i Španjolsku ima vrlo privlačnu obalu s razvijenim otocima. Hrvatska teško može konkurirati Francuskoj, Španjolskoj i Italiji u vidu nautičke infrastrukture i kvalitete ponude. S obzirom na sadašnje stanje Hrvatskoj su u konkurenciji najslabije zemlje Grčka i Turska. Hrvatska ostvaruje suverenitet na oko 12,2% obalne crte i na oko 33% obalne crte otoka u Sredozemlju, što predstavlja prirodnu osnovu za

³⁰ Hrvatski hidrografski institut sa suradnicima, Favro S. (2006.) :“Studija razvoja nautičkog turizma Republike Hrvatske“ , s interneta, dostupno na: <http://www.mppi.hr/userdocsimages/2008/SRNTH-velikaPROSINAC.pdf>

³¹ Strategija razvoja nautičkog turizma, s interneta, dostupno na: <http://www.mppi.hr/UserDocsImages/Strategija%20razvoja%20nautickog%20turizma%20HR%201.pdf>

razvoj nautičkog turizma. Udio Hrvatske u ukupnoj duljini obale (uključujući otoke) svih promatranih zemalja na Sredozemlju iznosi oko 16%.

U ponudi vezova za nautičke plovne objekte u Hrvatskoj u odnosu na sredozemne zemlje udio Hrvatske iznosi oko 6,9%, Francuske 47,3%, Italije 10,4%, Grčke 6,4%, Turske 4,9% itd. S obzirom na duljinu obalne crte, Hrvatska ima oko 2,6 nautička veza po kilometru, Francuska 64, Italija 3,1, Španjolska 20,2, Grčka 1,1, Turska 2,2 itd. Hrvatska prema iznesenom ima velik potencijal za razvoj nautičkog turizma ali i vrlo malo iskorištenih prednosti s ciljem povećanja konkurentnosti. Hrvatski institut za turizam svake godine provodi istraživanje "Tomas Nautika" i prema njihovim anketama može se zaključiti sljedeće:

- najveća konkurentnost Hrvatske se ogleda u općim i socijalnim čimbenicima nautičke ponude a to su čistoća mora, ljepota krajolika, ekološka očuvanost obale i osjećaj sigurnosti u zemlji
- najveći nedostaci Hrvatske se ogledaju u ugostiteljskoj ponudi, kapacitetima, opremljenosti luka nautičkog turizma.

Županija	Sidrište	Privezište	Marine	Nerazvrstane	Ukupno
Republika Hrvatska	61	6	70	3	140
Primorsko-goranska	9	2	15	-	26
Zadarska	32	2	12	-	46
Šibensko-kninska	7	-	14	-	21
Splitsko-dalmatinska	12	1	13	1	27
Istarska	-	1	11	-	12
Dubrovačko-neretvanska	1	-	5	2	8

Slika 1: Prikaz nautičkih luka u Republici Hrvatskoj

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Kao što je vidljivo iz slike u 2018. godini je u Šibensko-kninskoj županiji bila 21 luka namijenjena za nautički turizam: 7 sidrišta i 14 marina. U Splitsko-dalmatinskoj županiji je bilo ukupno 27 luka od toga 12 sidrišta, 1 privezište, 13 marina i 1 nerazvrstana luka.

U odnosu na 2016. godinu ŠKŽ je povećala broj sidrišta s 3 na 7, dok je SDŽ povećala broj sidrišta s 6 na 12. Ukupna površina akvatorija luka nautičkog turizma u Republici Hrvatskoj iznosi 3 711 951 m².

Slika 2: Prihodi od nautičkog turizma za 2016. i 2017. godinu

Izvor: Državni zavod za statistiku.

U Šibensko-kninskoj županiji je u 2017. godini ostvaren ukupni prihod od 237 790 milijuna kuna, dok je u Splitsko-dalmatinskoj županiji ostvaren prihod od 180 091 milijuna kuna što je za obje županije značajan pomak u odnosu na 2016. godinu. Također i ostale županije su bilježile povećanje svojih prihoda.

	Motorne jahte	Jahte na jedra	Ostalo	Ukupno	Postotak %
Ukupno	63 579	122 600	7271	193 450	
Korišten vez u moru	60 679	120 900	7164	188 743	97,6%
Prema zastavi plovila					
Austrija	7 118	6490	435	14 043	7,4%
Hrvatska	14 932	68 400	4905	88 237	46,7%
Italija	13 540	17 243	341	31 124	16,5%
Njemačka	11 583	10 407	605	22.595	12,0%
Slovenija	3465	4265	204	7934	4,2%
Ostali	10 041	14 095	674	24 810	13,1%

Slika 3: Prikaz broja tranzita u nautičkim lukama

Izvor: Priopćenje Nautički turizam: Nautički turizam, Kapaciteti i poslovanje luka nautičkog turizma u 2015., Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, 2017.

Iz prethodne rasprave može se uočiti da je razvoj nautičkog turizma na Jadranu prošao tri razvojne faze:³²

- Prva faza – razdoblje do 1984. godine za kojeg su karakteristične pojedinačne razvojne inicijative na malom broju lokacija i bez mogućnosti oblikovanja odgovarajućeg sustava nautičke turističke ponude.
- Druga faza – razdoblje koje počinje nakon 1984. godine izgradnjom lanaca ACI marina i ostalih turističkih luka. To je početak planskog razvoja i formiranja sustava nautičke turističke ponude na obalnom prostoru Hrvatske.
- Treća faza – praktički se oblikuje posljednjih godina, tj. nakon 1993. godine kad dolazi do pretvorbe i privatizacije marina, što oblikuje i razvojne interese novih vlasnika. Pod time se smatra da će se marine organizirati u sustav koji će biti sposoban efikasno pružati brojne usluge nautičkim turistima duž cijele hrvatske obale Jadrana. Ma koliko god pojedina marina bila dobro opremljena, to nije dovoljno ako ne postoji i duž obalni sustav jer je smisao nautičkog turizma kretanje, a ne stacioniranje.

Dok potražnja prihvatnih kapaciteta obuhvaća:

- broj stalnih plovnih objekata na stalnom vezu (u moru i na kopnu),
- strukturu plovnih objekata na stalnom vezu prema zastavi,
- broj plovnih objekata u tranzitu i njihovu strukturu prema vrsti plovnih objekata koji su se koristili vezom na moru,
- strukturu plovnih objekata u tranzitu prema zastavi,
- sezonalnost,
- broj dolazaka i noćenja nautičara,
- strukturu nautičara prema emitivnim zemljama,
- dio stalnih nautičara i broj izdanih odobrenja za plovidbu stranih plovnih objekata teritorijalnim morem za razdoblje od jedne godine,
- strukturu prema dolascima.

³² Dulčić A (2002) Nautički turizam i upravljanje lukom nautičkog turizma, EKOKON, Split, str.55.

4.4. Otočne nautičke luke

U ovom dijelu rada navest će se određene otočne luke, u kojima se razvija i odvija nautički turizam. Na osnovu podataka dat će se u uvid njihovo stanje, ali i kroz slikovni prikaz njihov izgled.

4.4.1. Luka Polače Mljet

Luka na Mljetu nalazi se u mjestu Polače. Samom lukom se odvija nautički turizam kao i ostali turizam koji nudi lučki kapacitet. Polače su jedno od najstarijih naselja na Mljetu. Ime su dobile po rimskoj palači, koja je poslužila kao začetak stvaranja naselja. U 3. stoljeću Rimljani su sagradili ljetnikovac u zaljevu, koji je bio potpuno zaštićen od udara bilo kojih vjetrova, ali su za odabir lokacije za gradnju palače bili presudni blizina i izvor pitke vode, koji još uvijek postoji u mjestu.

Nadalje luka Polače na Mljetu dio je europskog projekta proširenja i spajanja obližnjih otoka i stvaranja trokut luka kako bi se otočni turizam a naročito nautički razvijao.

Slika 4: Prikaz luke Polača

Izvor: www.mljet.hr/o_nama

4.4.2. Luka Cres

Lučko područje se sastoji iz obalnog kopnenog dijela i pripadajućeg akvatorija. Prijenosom granica lučkog područja na katastarski plan proizlazi da se kopneni dio lučkog područja sastoji iz katastarskih čestica KO Martinšćica i to: 144, 145, 186, 187, 188, 2451/3 dio, 2493 dio i dijela kojeg nema na planu. Vlasništvo parcela upisano je na Upravu pomorstva Rijeka kao javno dobro - luka.³³

Luka se sastoji iz operativnog gata, zaštitnog lukobrana, malih gatova i obale za brodice. Operativni gat je dužine 55 metara, širine 5 metara, dubine uz gat 2 do 4 metra, kapaciteta priveza 4 manja broda. Zaštitni lukobran je dužine od 50 metara i ima funkciju zaštite akvatorija luke od valova južnih smjerova. Sa vanjske strane ima kamenomet, a sa unutrašnje je vrlo plitak i koristi se za sezonski privez malih brodica. Mali gatovi i obale za brodice su nastali spajanjem ex garofulina, a obale su i u funkciji podzida obalnog puta. Dužina ovih obala je 200 metara, koriste se sezonski za privez brodica, a kapacitet priveza je 70 brodica. Operativni gat, zaštitni lukobran i gatovi i obale za brodice su masivnog tipa gradnje, od kamena i betona te su u dobrom stanju za uporabu.

Luka je opremljena napravama za privez, lučkim svijetlom, navozom i dizalicom za brodice. Nadalje, luka ima priključak na cestovnu prometnicu, vodovod, elektriку i telefon. Naselje Martinšćica nudi i pruža standardne usluge.

³³ Izvor podataka: <http://www.zlu-cres.hr/luke/martinscica>

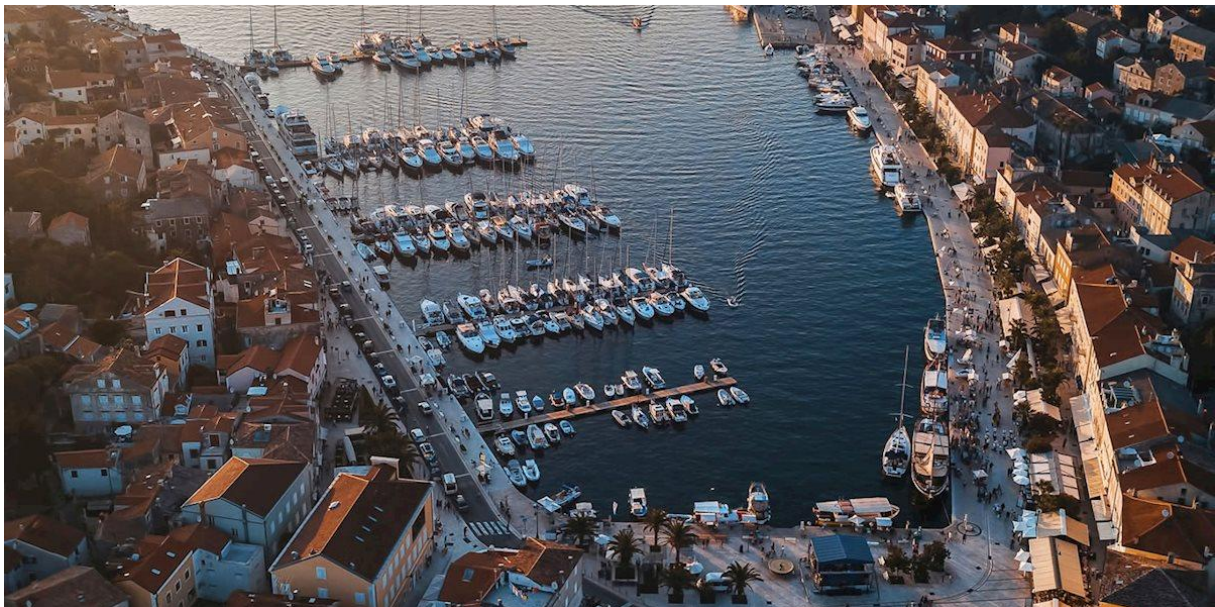

Slika 5: Prikaz luke Cres

Izvor podataka: <http://www.zlu-cres.hr/luke/martinscica>

4.4.3. Luka Mali Lošinj

Luka Mali Lošinj ima bogatu povijest plovljenja, no tek je 1999. službeno ozakonjena za veće nautičke mogućnosti. Člankom 75. Zakona o pomorskom dobru i morskim lukama (Narodne novine 158/03) određeno je da se radi upravljanja, gradnje, korištenja i održavanja luka otvorenih za javni promet koje su od županijskog i lokalnog značenja može osnovati više lučkih uprava. Temeljem Zakona o morskim lukama i čl. 7. Zakona o ustanovama, Županijsko poglavarstvo Primorsko-goranske županije je 8. travnja 1999. godine osnovalo osam županijskih lučkih uprava (u daljnjem tekstu: lučka uprava), radi upravljanja, korištenja, izgradnje i održavanja 55 razvrstanih luka otvorenih za javni promet, od kojih 5 luka županijskog i 50 luka lokalnog značenja.

Slika 6: Prikaz luke Mali Lošinj

Izvor: <https://www.val-losinj.hr/hr/info/zupanijska-lucka-uprava-mali-losinj/50>

4.4.4. Luka Stari Grad na Hvaru

Hvarska luka spada u one rijetke što ih se ljeti može prijeći s jedne strane na drugu, preko mora, po suhome. Preko brodica, dakako. Jer toliko je jahti i jahtica u njoj natisnuto u sezoni da se more i ne vidi. I sve buja od života. Tradicija uplovljavanja u hvarsku luku starija je od samoga grada Hvara jer su tu, zbog nautičkog položaja luke, zaklon tražili pomorci i ribari još iz doba staroga Pharosa. Hvar ih je kao svjetionik (što samo ime za cijeli otok na grčkome znači) vodio u prirodan zaklon od valova i vjetra. Od samih početaka plovidbe jedrenjaka današnji je Hvar bio u centru svih morskih putova.

Slika 7: Prikaz luke Stari grad na Hvaru

Izvor: <https://www.marinareservation.com/s/Hvar+Island>

4.4.5. Luka Supetar na Braču

Supetar s Brača gleda na Split i tako je dobro s njime trajektno povezan da je onima koji žive u Splitu, a rade u Supetru, i obrnuto, bliže iz kuće na posao nego mnogim Splitsanima iz kvarta u kvart. Između dalmatinske i bračke metropole stoji samo 9,5 nautičkih milja rijetko kad nemirnoga mora. Niknuo usred uvale svetoga Petra, Supetar je glavni grad Brača, njegovo gospodarsko, kulturno i turističko središte, u kojemu živi 3900 stanovnika, što je zapravo cijela petina svih Bračana zajedno.³⁴

Slika 8: Prikaz luke Supetar

Izvor: <http://www.lucka-uprava-sdz.hr/o-nama/popis-luka-pod-nadleznoscju-lusdz/luka/1236>

³⁴ Izvor podataka: <http://www.lucka-uprava-sdz.hr/o-nama/popis-luka-pod-nadleznoscju-lusdz/luka/1236>

5. ZAKLJUČAK

U ovom radu su definirani pojmovi kao što su turizam, odnosno definiran je pojmovno i teoretski termin nautički turizam. Nautički turizam je važan za razvoj otočkih područja koji su često odsječeni od kopna iz viših razloga. Trebalo bi u mjestima u blizini prirodnih ljepota i povijesnih vrednota na otocima razviti nautički turizam tako da bi korisnici tih usluga imali mogućnost upoznati se sa cjelokupnom ponudom. Nautički turizam se počeo razvijati zbog potrebe ljudi da se maknu iz današnjeg moderno-ubrzanog načina života, odnosno odlaskom u mjesta gdje imaju svoj mir i tišinu u kombinaciji sa prirodnim ljepotama koristeći morska plovila kako bi došli na željenu destinaciju.

Konkurentnost nautičkog turizma u odnosu na Hrvatsku je prvenstveno u razvedenoj obali koja posjeduje brojne otoke, otočiće i uvale koje nautičarima pružaju zadovoljstvo plovidbe. Kako bi zadovoljili potrebe nautičara za ostavljanjem plovila vodeći brigu o njima izvan mora i morskih pristaništa, kvalitetna ponuda za nautički turizam privlačit će sve više gostiju. To uvelike utječe na potražnju Hrvatske i njenih nautičkih mjesta za destinacijom i krajnjom potrebom nautičara za zadovoljenje svojih potreba i želja.

Nautički turizam na otocima važan je čimbenik razvoja samih otoka i njihovo oživljavanje, ovakav oblik danas je važan čimbenik što se tiče turističke ponude Republike Hrvatske, točnije on je u ekspanziji, koja je obuhvaćena gospodarskom strategijom Republike Hrvatske za razvoj nautičkog turizma. Točnije, nautički turizam je jedan od oblika turizma gdje je primarna djelatnost prihvat brodova i drugih plovila, a tako stvara dodatan izvor prihoda državnom proračunu. Nautički turizam ima višestoljetnu tradiciju te je često pokretač regionalnog razvoja područja koja imaju visoku stopu depopulacije i nizak standard življenja.

Rast nautičkog turističkog prometa posljednjih godina potvrđuje da je Hrvatska na putu da turizam postane aktivni generator razvoja gospodarstva. Kako bi se povećale ekonomske koristi od turizma, neophodno je usvojiti strategiju turizma usmjerenu na održivi razvoj. Hrvatska posjeduje raznolik prirodni potencijal, veliko kulturalno nasljeđe i snažan ljudski potencijal.

Nautički turizam u svom krajnjem učinku ima rast i razvoj otočnih krajeva, te podizanje uvjeta i standarda života u njima. Što pridonosi rastu i razvoju tih sredina te ostankom ljudi u njima i podizanjem života u tim krajevima. Ulaganjem u infrastrukturu i organizacijom nautički turizam sve više napreduje kao takav.

Trebali bi se stvoriti takvi uvjeti da lokalno stanovništvo ne napušta svoj kraj, odnosno da nastave živjeti u svom kraju i planiraju u njemu budućnost. Prazni prostori dalmatinskog priobalja će razvojem nautičkog turizma napredovati te sve više biti željena destinacija nautičkog turizma.

LITERATURA

1. Čavlek N., Bartoluci M., Prebežac D., Kesar O., (2010.) - Turizam , Ekonomske osnove i organizacijski sustav,
2. Dulčić, A. (2002). Nautički turizam i upravljanje lukom nautičkog turizma, Split, Ekokon.,
3. Favro, S.; Kovačević, M. (2010). Nautički turizam i luke nautičkog turizma, Split, Hidrografski institut Split.,
4. Geić, S.: Menadžment selektivnih oblika turizma, Sveučilište u Splitu, Stručni studij Split, Split, 2011.,
5. Gračan, D.; Alkier Radnić, R. (2004). „Kvantitativna i kvalitativna obilježja nautičkog turizma u strategiji razvitka hrvatskog turizma“, Pomorski zbornik, br. 41 (1), str. 309-318.
6. Jadrešić, V.: Nautički turizam, Pedagoška akademija Zadar, Zadar, 1978.
7. Luković, T. Nautički turizam, definiranje i razvrstavanje,
8. Luković, T.; Bilić, M. (2007). „Luke nautičkog turizma u Hrvatskoj i strategija lokalnog razvoja“, Naše more,
9. Marković, S., Osnove turizma“, Školska knjiga, Zagreb, 1970.,
10. Pančić Kombol, T. Zdravstveni turizam - strateško restrukturiranje i perspektive / Tonka Pančić Kombol. – 2000.,
11. Petrić L., (2011.) - Upravljanje turističkom destinacijom,
12. Šamanović, J. (2002). Nautički turizam i menagmenet marina, Split, Visoka pomorska škola u Splitu.,

POPIS SLIKA

Slika 1: Prikaz nautičkih luka u Republici Hrvatskoj.....	27
Slika 2: Prikaz broja tranzita u nautičkim lukama.....	28
Slika 3: Prihodi od nautičkog turizma za 2016. i 2017.g.....	28
Slika 4: Prikaz luke Polače Mljet.....	30
Slika 5: Prikaz luke Cres.....	31
Slika 6: Prikaz luke Mali Lošinj.....	32
Slika 7: Prikaz luke Stari Grad na Hvaru.....	33
Slika 8: Prikaz luke Supetar.....	34